

ТЕОРІЇ ІСТИНИ І ОБҐРУНТУВАННЯ РЕАЛІЗМУ

Лебідь А. Є., канд. філос. наук, доц.

Аналітична філософія, що знаменувала радикальний розрив із спекулятивною метафізичною традицією, тим не менше заактуалізувала якісно нову онтологію, основоположними для якої є такі ідеї:

- завданням метафізики (онтології) є пошук відповідей на питання про структуру і зміст реальності, про роди або категорії сущого;
- структурність та змістовність реальності можуть бути виявлені через дослідження загальної структури мови;
- аналіз мови – єдино можливий спосіб онтологічних досліджень.

Саме проблема співвідношення мови і реальності є ключовою для аналітичної метафізики. Найважливіші аспекти цієї проблеми можуть бути відображені в понятті «модель співвідношення мови і реальності», в якій основоположними є уявлення про мову, її функції і роль в системі взаємодії людини і світу; уявлення про значення мовних виразів; тлумачення істини і референції як центральних понять, що виражають відношення між мовою і реальністю тощо.

Серед моделей співвідношення мови і реальності можна виділити такі, в яких поняття референції є пріоритетним у порівнянні із поняттям істини і такі, в яких поняття істини є пріоритетним у порівнянні із поняттям референції. Звідси стає очевидним виокремлення так званого «реалізму референції» і «реалізму істини».

«Реалізм референції» як модель представлений логічним атомізмом Б. Рассела, теоріями референції С. Кріпке, Х. Патнема та інших. Так, логічний атомізм Рассела основним завданням логічного аналізу мови постулює виділення тих видів мовних виразів, які мають онтологічне навантаження. Широко застосовується теорія дескрипцій в якості методу онтологічної редукції. Поняття імені у системі Б. Рассела стосується тільки того, з чим людина перебуває у відношенні знання-знайомства, яке є прямим і безпосереднім відношенням між свідомістю і сутностями поза свідомістю. Знання через знайомство виражають когнітивне відношення, яке не спирається ні на яку структуру або теорію. Атомарні пропозиції на думку Б. Рассела відображають реальність (є істинними) постільки, оскільки вони складені з логічних імен власних, що забезпечують зв'язок із світом, бо якщо вираз є ім'ям, то має бути і конкретна річ, що позначається

цим ім'ям. Виходячи з цього, істина є простою структурною відповідністю, конгруентністю, яка узгоджує виражену в мові думку з об'єктивним фактом.

Для теорій референції С. Кріпке та Х. Патнема визначальним є розуміння власних назв і термінів природних видів як жорстких десигнаторів, що позначають необхідний характер зв'язку між реальністю і висловлюваннями про неї. Референція імен і термінів природних видів встановлюється процедурою іменування, коли об'єктові в процесі каузального взаємодії з ним присвоюється ім'я, а потім референція цього мовного виразу передається від одного мовця до іншого. Отже, референція відіграє значну роль у відношенні між мовою і світом, коли сутність цього відношення така, що мова і думка асимптотично відповідають реальності, принаймні певною мірою, а теорія референції є теорією цієї відповідності.

«Реалізм істини» як модель представлений в філософії У. В. О.Куайна і Д. Девідсона. Так, на думку Куайна фундаментальним принципом, що гарантує емпіричну значущість мови, є відношення між пропозиціями спостереження і обставинами їх виголошення, які роблять їх істинними або хибними. Ці обставини пов'язані з даними сенсорної стимуляції, під впливом яких проявляються мовні диспозиції людини. Референція виявляється залежною від прийнятого способу аналізу структури пропозиції, а в кінцевому рахунку – від концептуальної схеми мови. Ми можемо по-різному структурувати наші пропозиції і по-різному приписувати значення їх складових частин, при цьому полишаючи недоторканими їх істиннісні значення. Звідси слідує невизначеність референції, а сама онтологія є штучною, залежною від переструктурування теорії і мови, за допомогою якої таке переструктурування можливе. Онтологія Куайна постулює реально існуючий світ, що не подрібнюється на світ феноменів і ноуменів. Цей світ є єдиним, саме цей єдиний світ ми пізнаємо і можливість його пізнання засвідчується істинністю пропозицій спостереження. Як видається, ані реалізм референції, ані реалізм істини не запропонували надійної стратегії захисту наукового реалізму.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства :
матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів,
співробітників та студентів факультету іноземної філології та

соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип.
В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.3. — С. 39-41.